

APADRINA UNA FRASE FETA

Recull de locucions, frases fetes i refranys

CENTRE DE NORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA ERAMPRUNYÀ
GENER DE 2010

Us presentem el recull de les locucions, les frases fetes i els refranys que han proposat l'alumnat i el voluntariat del SLC de Sant Boi de Llobregat que ha participat en el *Concurs 2009, any de Joan Amades*.

Us presentem el recull ordenat alfabèticament i, quan cal, amb el seu significat en català o el refrany castellà que sovint es fa servir. En alguns casos hem modificat la frase "apadrinada" per tal d'adequar-la a la forma correcta en català. També hi ha frases que pertanyen a algun personatge històric important o que són de collita pròpia de la persona que la proposa.

Us agraïm molt la vostra participació en el concurs, esperem que aquest recull us agradi, que us sigui útil, i us proposem d'ampliar-lo amb noves aportacions més endavant.

Centre de Normalització Lingüística Eramprunyà
Gener de 2010

A

A (so de) bombo i platerets
(amb molta propaganda o amb lloances exagerades)

A bona son, no hi ha llit dur

A cada bugada perdem (o es perd) un llençol
(es diu per al·ludir a una successió de desgràcies)

A cau d'orella
(en veu molt baixa)

Agafar amb els pixats al ventre
(agafar desprevingut)

Afartar-se com un lladre
(menjar molt)

Aixafar la guitarra (a algú)
(desbaratar els plans, els propòsits, etc. a algú)

Aixecar la camisa (a algú)
(enganyar a algú)

Això no xuta
(això no funciona)

A la babalà
(sense posar-hi atenció)

A la quinta força
(molt lluny)

A la tardor, ni fred ni calor

A la taula de l'abat, qui no hi és no hi és comptat
(si no et veuen no et tenen en compte)

A la vora de convents i rius, les orenetes no hi fan niu
(fugim dels llocs insegurs)

A l'església per resar, a la plaça per tractar
(cada cosa al seu lloc)

A l'estiu tota cuca viu
(a l'estiu és relativament fàcil conservar la salut i alimentar-se)

A les tres; qui para, paga
(A la tercera va la vencida) refrany

Al pot petit hi ha la bona confitura
(expressió usada per a lloar l'excel·lència, la boniquesa, etc., d'una persona petita)

Als cornuts els picava el front
(La gent deia que els cornuts, és a dir, els que la dona els era infidel, al moment de passar pel davant de la imatge de Sant Corneli sentien una mena de picor al front que els obligava a gratar-se)

Amb un cap com el teu, trobaràs diners a tot arreu

A mitges no omplen sitges
(les coses fetes entre dues persones o més no acostumen a donar bon resultat, si més no, no donen el mateix resultat per a tots els que les fan)

Anar amb el cor a la mà
(ser de bona fe, afectuós)

Anar a escampar la boira
(passejar per distreure's)

Anar a mal borràs
(empitjorar)

Anar (anar-se'n) a pastar fang/Enviar (algú) a pastar fang
(engegar algú de mala manera)

Anar amb peus de plom
(prevenir-se)

Anar calent d'orelles
(haver begut massa)

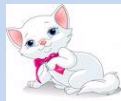
Anar de bòlit
(atrafegar-se)

Anar de vint-i-un botó
(anar molt mudat)

Anar el carro pel pedregar/fer anar el carro pel pedregar
(anar malament)

Anar fent i criant pèl
(anar tirant)

Anar flux d'armilla
Tenir l'armilla malalta
(tenir, portar pocs diners)

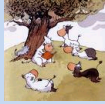
Anar-se'n a can Pistras
Anar-se'n a rodar
Anar-se'n en orris
(no funcionar, espatllar-se o perdre's una cosa)

A pagès endarrerit, cap anyada no li és bona
(a l'home que té deutes, li costa tenir guanys)

A partir de la quarantena, s'ha de triar entre fer bona cara o bon cul

A poc a poc anirem lluny
(cal tenir paciència)

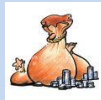
Arribar i moldre
(enllestir de seguida)

B

Baixar del burro (o caure del burro)
(desenganyar-se, abandonar una actitud de tossuderia)

Barcelona és bona si la bossa sona

Beure's el seny
Beure's l'enteniment
(perdre la raó)

Bon vent i barca nova
(expressió de comiat adreçada a algú o a alguna cosa que no sap greu que se'n vagi o que es perdi)

Bona nit, cargol, que per a mi ja és vespre
(Apaga y vámonos) refrany

Brams d'ase no pugen al cel... (i, si hi pugen, no posen arrel)
(A palabras necias, oídos sordos; a preguntas necias, oídos sordos, etc.) refrany

Bufar i fer ampolles
(ser molt fàcil)

Buidar el pap

(confessar, dir tot el que se sap o s'ha callat)

C

Caldera vella, bony o forat

(es diu per justificar les dolences de les persones grans)

Cames, ajudeu-me!

(fugir, sortir corrent)

Cap dret i el cor net

(has d'anar amb la consciència tranquil·la)

Cap geperut no es veu el gep

(Nadie ve la viga en ojo propio/nadie ve la viga de su ojo) refrany

Carregar-se les cames al coll

(anar caminant)

Caure-hi de quatre potes

(caure en un engany)

Costar Poblet i Santes Creus

(costar molt)

Cremar-se les celles

(estudiar molt)

D

D'Antons, Joseps i ases, n'hi ha per totes les cases

(En todas partes cuecen habas) refrany

D'esma
(maquinalment)

Deixar (algú) amb un pam de boca
(sorprenre)

Deixar (algú) amb un pam de nas
(sense aconseguir el que esperava, defraudar)

De l'home que de tu es fia, fia't tu, que és cortesia

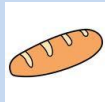
De més verdes en maduren
(significa que tot i que ho sembli, no hi ha res impossible)

De mica en mica s'omple la pica
(una cosa es fa lentament)

De novembre enllà, agafa la manta i no la deixis estar
(cal abrigar-se a partir de novembre)

Déu dóna pa a qui no té dents
(Dios da nueces al que no tiene muelas y muelas al que no tiene nueces) refrany

Dir les coses pel seu nom
No tenir pèls a la llengua
Parlar clar (i català)
(parlar sense subterfugis)

D'on no n'hi ha, no en pot rajar
(No se le pueden pedir peras al olmo) refrany

Donar la cara
(comprometre's, obrar obertament)

Dos no es barallen si un no vol

Dues vegades bo, vol dir bobo

D'un gran mal en surt un gran bé
(No hay mal que por bien no venga) refrany

E

El cor no parla, però endevina

El meló i el casament són coses d'encertament

Els bancs ens deixen un paraigua quan fa sol i ens el reclamen quan plou

El seny i l'edat no vénen pas tot d'un plegat
(Con los años viene el juicio) refrany

Els testos s'assemblen a les olles
(De tal palo, tal astilla) refrany

Enfilar-se per les parets
(estar molt enfadat)

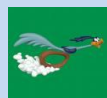
Enganyar el cor
creure's capaç d'alguna cosa, però no ser-ne

En hivern, bona sopa i vi calent

Ens demanen massa voluntat individual per a tan poca voluntat col·lectiva

En un tancar i obrir d'ulls
(en un instant, en un espai de temps imperceptible)

Escalfar el cap
Omplir el cap

(incitar algú en un sentit o altre, fomentar idees en un altra persona)

Escalfar-se el cap

(fatigar-se mentalment; exaltar-se)

Estar tocat del bolet

Tenir un perdigó a l'ala

Tenir un ull de poll al cervell

(no tenir gaire seny, enteniment)

Estirar més el braç que la màniga

(excedir-se, per exemple gastar més del que es té)

Explicar un sopar de duro

(explicar un fet de poca volada presentat com a magnífic; fanfarronada)

F

Feina feta no té destorb

Feina feta no corre pressa

(tranquil·litat quan has acabat una feina)

Fer (o tenir) cara de pomes agres

(descontent / amb mal aspecte)

Fer cinc cèntims

(explicar alguna cosa a algú)

Fer combregar amb rodes de molí

(fer creure coses inversemblants)

Fer el préssec

(fer el ridícul)

Fer la gara-gara

(afalagar algú per atreure el seu afecte, la seva benevolència)

Fer el petarrell

(contreure la cara per iniciar un somiqueig. "Quan vol aconseguir una cosa que li neguen fa el petarrell")

Fer la viu-viu

(anar tirant, anar passant la vida com es pot)

Fer els arbres pans de crostons

(abundor)

Fer l'ullet

(fer senyal a algú cloent un ull)

Fer non-non

(dormir)

Fer patxoca

(fer goig, tenir bon aspecte)

Fer pits i llonzes

(esforçar-se)

Fer un cop de cap

(prendre una resolució important)

Fer una cosa en un tres i no res

(fer-ho ràpidament)

Fer volar coloms

(il·lusionar-se; ocupar-se de coses inútils)

Ficar-se de peus a la galleda
(dir o fer alguna cosa inconvenient)

Fil per randa
(detalladament)

G

Gat escaldat, de l'aigua tèbia fuig
(desconfiança després d'una experiència negativa)

Gent pobre no necessita criats
(frase per agrair irònicament el favor que aparentment et fan quan en realitat et perjudiquen)

Girar cua
(donar mitja volta per tornar-se'n, recular; en sentit figurat: desdir-se, desistir)

Gratar-se la butxaca
(desprendre diners, pagar)

H

Haver begut oli
(estar ben llest, ja no tenir remei, ja no poder escapar-se d'una cosa desagradable)

Haver-hi roba estesa
(haver-hi testimonis que no convenen)

Haver-n'hi per llogar-hi cadires
(es diu quan hi ha alguna cosa digna de presenciar)

Hi ha més dies que llonganisses
(encara queda temps per fer una cosa)

Hostes vingueren que de casa ens tragueren
(*De fuera llegará quien de casa nos echará*) refrany

L

La caminada més llarga comença amb un pas
(*proverbi hindú*)

La colla del Sant Esperit, l'un coix i l'altre tolit
(*grup de persones que tenen algun problema o xacra*)

La felicitat consisteix a tenir sempre alguna cosa fer, algú a qui estimar i alguna cosa que esperar
(*Thomas Chalmers*)

La paciència és un arbre d'arrel amarga, però de fruit dolç
(*és bo tenir paciència*)

Lligar els gossos amb llonganisses
(*ser ric*)

M

Mal si fas, mal si no fas
(*ser dolentes totes les situacions; de totes maneres quedaràs malament*)

Març marçot, mata la vella a la vora del foc i a la jove si pot
(*al març sol fer molt fred i és un mes de mal passar per a la gent gran*)

Més val un no ben dit que un sí a mitges
(*més val ser clars encara que dolgui que donar falses esperances*)

Molt soroll de boixet i poques puntes
(*Mucho ruido y pocas nueces*) refrany

Músic pagat fa mal so

(les feines pagades per endavant no es fan tan bé, per tant, és millor pagar un cop fet i comprovat el treball)

N

No diguis blat que no sigui al sac i ben lligat

(no s'ha de confiar en l'èxit d'una cosa fins que no sigui segur)

No entendre-hi un borrall

(no entendre-hi mica)

No haver-hi més cera que la que crema

(no haver-hi res més que el que és a la vista)

No hi ha alegria amb la panxa buida

(tenir per menjar és molt important)

No mocar-se amb mitja màniga

(volar-ho tot en gran)

No parlis amb qui tot ho diu, ni riguis amb qui de tot se'n riu

(has de vigilar a qui li dius les coses)

No tocar de peus a terra

(no viure a la realitat / i també: sentir gran satisfacció)

Nou de trinca

(acabat de comprar, d'estrena)

O

O caixa o faixa

(has de prendre una decisió arriscada)

Omplir la panxa
(menjar)

P

Pagant, Sant Pere canta
(els diners ho aconsegueixen tot)

Pagès que molt caça deixa caure la casa

Parlar-se amb els ulls
(fer-se entendre amb la mirada)

Passar de mida
Passar de taca d'oli
(excedir, ser exagerat)

Passar més gana que el gos de Can Piñol
(no menjar prou)

Pel maig cada dia un raig

Per fer una truita s'han de trencar els ous
(cal actuar amb decisió)

Per més que corris no arribaràs més aviat
(No por mucho madrugar amanece más temprano) refrany

Perdre el nord
(perdre l'orientació, deixar de veure clar el que cal fer)

Ploure a bots i barrals
(ploure molt)

Portar (un infant) un pa sota l'aixella
(diuen que cada infant porta un pa sota l'aixella; el cert és que l'arribada d'un fill empeny a treballar més per mantenir-lo i aquest esforç sovint és recompensat amb un major guany)

Posar els punts sobre les is
(puntualitzar per evitar malentesos)

Pujar al nas
Pujar la mosca al nas
(perdre la contenció, molestar-se, perdre la paciència, empenyar-se)

Q

Quan el gat miola, el gener s'acosta

Quan l'ase pot, la burra no vol
(Cuando el asno puede, la burra no quiere) refrany

Quan les cabres tindran llana
(mai)

Quan no és per naps, és per cols
(quan no és per una cosa, n'és per una altra)

Qui de jove no treballa, de vell dorm a la palla
(per tenir estalvis de vell, cal haver treballat de jove)

Qui dia passa, any empeny
(Mañana será otro día) refrany

Qui en desembre ha de festejar, vora el foc s'ha de ficar

Qui guarda quan té, gasta quan vol
(tenir diners sempre és bo)

Qui més vol, no és qui té més

Qui no arregla gotera, arregla la casa sencera
(si no es resol un problema quan encara és petit, aquest es farà gran i serà més difícil de solucionar)

Qui no (s') arrisca, no pisca
(per obtenir coses bones cal arriscar-se)

Qui no té un all té una ceba
(qui no té un problema té un altre; a tothom li passa alguna cosa)

Qui oli remena, els dits se n'unta
(qui administra diners d'algú altre, fàcilment cau en la temptació d'usar-los per a assumptes particulars seus)

Qui té nas es moca i qui té boca s'equivoca
(tothom es pot equivocar)

Qui té salut i llibertat és ric i no ho sap

Qui tot ho vol, tot ho perd
(no es pot ser avariós)

R

Remenar les cireres

Tallar el bacallà

(tenir el poder, fer i desfer, dirigir, manar)

Restar amb la camisa a l'esquena
(tornar-se molt pobre)

Roda el món i torna al born

(experimentar, provar, viatjar, i finalment quedar-te amb el que es coneix)

S

Saber quin pa hi donen

(tenir experiència de les dificultats o dels sofriments que cal passar en alguna situació o circumstància)

Saber-la molt llarga

(ser una persona astuta, sagaç)

Semblar can seixanta

(un lloc on tothom fa el que vol)

Semblar (algú) que vagi a cercar (o buscar) la mort

(anar molt a poc a poc)

Ser conscient que la ignorància no dóna més intel·ligència, però dóna més prudència

Ser de l'any de la picor

(ser molt antic)

Ser l'hereu de la casa cremada

(es diu de la persona que ha malgastat el seu patrimoni i s'ha arruïnat)

Ser un cas com un cabàs

(ser digne de ser comentat, curiós, inaudit, sorprenent, etc.)

Ser un cul de taverna (o de cafè)

(dit d'una persona que va molt a la taverna (o al cafè))

Ser un cul de (+ substantiu) vol dir ser una persona molt assídua a un lloc determinat (església, cafè, taverna, etc.)

Si has de prendre consell, pren-lo sempre d'home vell

Si els rucs parlessin, quants homes bramarien!

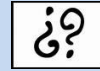

Si en un celler hi pengen una branca de vi és que hi ha bon vi, i si hi pengen un ram és que hi ha bon mam

Si no actues com penses, acabaràs pensant com actues

(Blaise Pascal)

Si tens un problema pregunta't cinc vegades per què, i si no n'obtens resposta oblida'l

Si trobes una nyora, el rovelló és a la vora

Si us plau, per força

(obligadament)

Si vols que et toqui la loteria, treballa de nit i de dia

(qui vol tenir diners ha de treballar sense parar)

Sortir de l'ou

(no tenir experiència)

Suar la cansalada

(suar molt)

T

Tancar amb pany i clau

(guardar una cosa molt bé, ben secreta i segura)

Tant et vull que et trec un ull

(l'amor o qualsevol passió de vegades és irracional i fa mal en lloc d'anar bé)

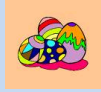

Tanta roba, tan poc sabó (i tan neta que la volen)

(situacions en què hi ha molta feina a fer, sense grans mitjans i amb moltes exigències)

Tants caps, tants barrets
(*desavinguts, cadascú pensa una cosa diferent*)

Tenir la Seu plena d'ous
(*es diu quan una persona fa una cosa i creu que té més importància de la que té realment*)

Té més el ric quan empobreix que el pobre quan enriqueix

Tenir el cap com un timbal (o com un bombo)
(*sentir mareig o malestar a causa d'un situació pesada, sorollosa, etc.*)

Tenir el cap ple de pardals
(*somiar truites, estar distret o ple de fantasies*)

Tenir el cor com una lentilla
(*tenir por, angúnia*)

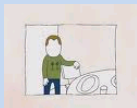
Tenir els ulls al clatell
Tenir pa a l'ull
Tenir una bena als ulls
(*no saber veure el que és patent*)

Tenir la mà foradada
Tenir la butxaca foradada
Llançar la casa per la finestra
(*gastar molt, malgastar, dilapidar, etc.*)

Tenir la mà trencada
Tenir pel cap dels dits
(*ser molt hàbil o expert en alguna cosa*)

Tenir l'arròs a taula
(*estar una cosa preparada, llesta*)

Tenir la paella pel mànec

Qui té la paella pel mànec fa anar l'oli allà on vol
(poder fer i desfer en un afer segons la pròpia voluntat)

Tenir un clau al cor

(tenir un sentiment dolorós)

Tenir un os a l'esquena

(ser un gandul)

Tenir una esponja al clatell

(plorar amb facilitat)

Tenir pardalets al cap

(il·lusionar-se fàcilment, no tocar de peus a terra)

Tirar el barret al foc

(renunciar, irritat, a continuar una acció començada)

Tocar el dos

(anar-se'n d'un lloc)

Tocar els pebrots

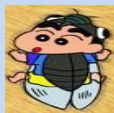
Tocar els nassos

(molestar, empipar)

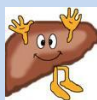
Tocar totes les tecles

(recórrer a tots els mitjans per aconseguir una cosa / ocupar-se de coses molt diverses)

Treure de polleguera

(irritar, exasperar, empipar, indignar, etc.)

Treure el fetge per la boca
(*cansar-se molt*)

Treure les castanyes del foc
(*resoldre una situació compromesa afrontant-ne el risc, amb empena*)

Treure's la son de les orelles
(*espavilar-se*)

Treure-s'ho del cap i posar-s'ho als peus
(*deixar córrer un afer*)

U

Una flor no fa estiu, ni dues primavera
(*un cas aïllat no es pot prendre com a norma general*)

V

Val més un ocell a la mà que cent a volar
Val més un pardal a la mà que una perdiu a l'aire
(*Más vale pájaro en mano que ciento volando; más vale un toma que dos te daré*) refrany

Viu més el que piula que el que xiula
(*viuen més els maltisosos que els sans, perquè es cuiden més*)

Voler la dona gata i la bóta plena
(*voler-ho tot*)

Voler repicar i anar a la processó
(*pretendre fer més del que es pot abastar o coses incompatibles*)

Per saber-ne més:

Associació cultural Joan Amades

<http://www.joanamades.cat/>

Acudits

<http://www.acudits.net/>

<http://www.terra.es/personal/rafbadia/acudits.htm>

Dites, locucions, frases fetes, proverbis, refranys, etc.

<http://www.polseguera.com/cgi-bin/phrases/catala/frasesca.cgi?LT=A>

<http://refranys.wordpress.com/>

<http://www.ditespopulars.cat/>

<http://www.xtec.es/%7Emdomingo/stjordilitera.htm>

<http://ca.wikiquote.org/wiki/Portada>

<http://www.tinet.cat/~jpv/>

<http://refranyer.blogspot.com/>

<http://www.elrefranyer.com/>

Rondalles

<http://www.uv.es/~sillam/RondallaNet/laweb.htm>

Webs interessants

Caçadors de paraules (vídeos del programa de TV3)

<http://www.tv3.cat/programa/218222474/>

Dixio

<http://www.dixio.com/>

La paraula del dia (per escoltar aquesta secció del programa de ràdio)

<http://rac1.org/elmon/categories/diarios/la-paraula-del-dia/>

Minimàlia (frases breus per llegir, pensar, gaudir...)

<http://www.minimalia.net/inici.asp>

Rodamots (cada dia un mot)

<http://www.rodamots.com/inici.asp>

Vademecum

<http://www.partal.com/vademecum/>

Més enllaços interessants:

http://www.google.com/Top/World/Catal%C3%A0/Llengua_catalana/Dites_i_jocs_de_paraules/Paremiologia/